

de Architect

Thema: Wereldtentoonstelling Sjanghai René Marey vindt inspiratie in China Museum Steven Holl bemiddelt tussen collectie en omgeving SANAA realiseert betonnen landschap Jaren 70: Centraal Beheer en Provinciehuis opnieuw belicht

www.deArchitect.nl

70

Jaren 70

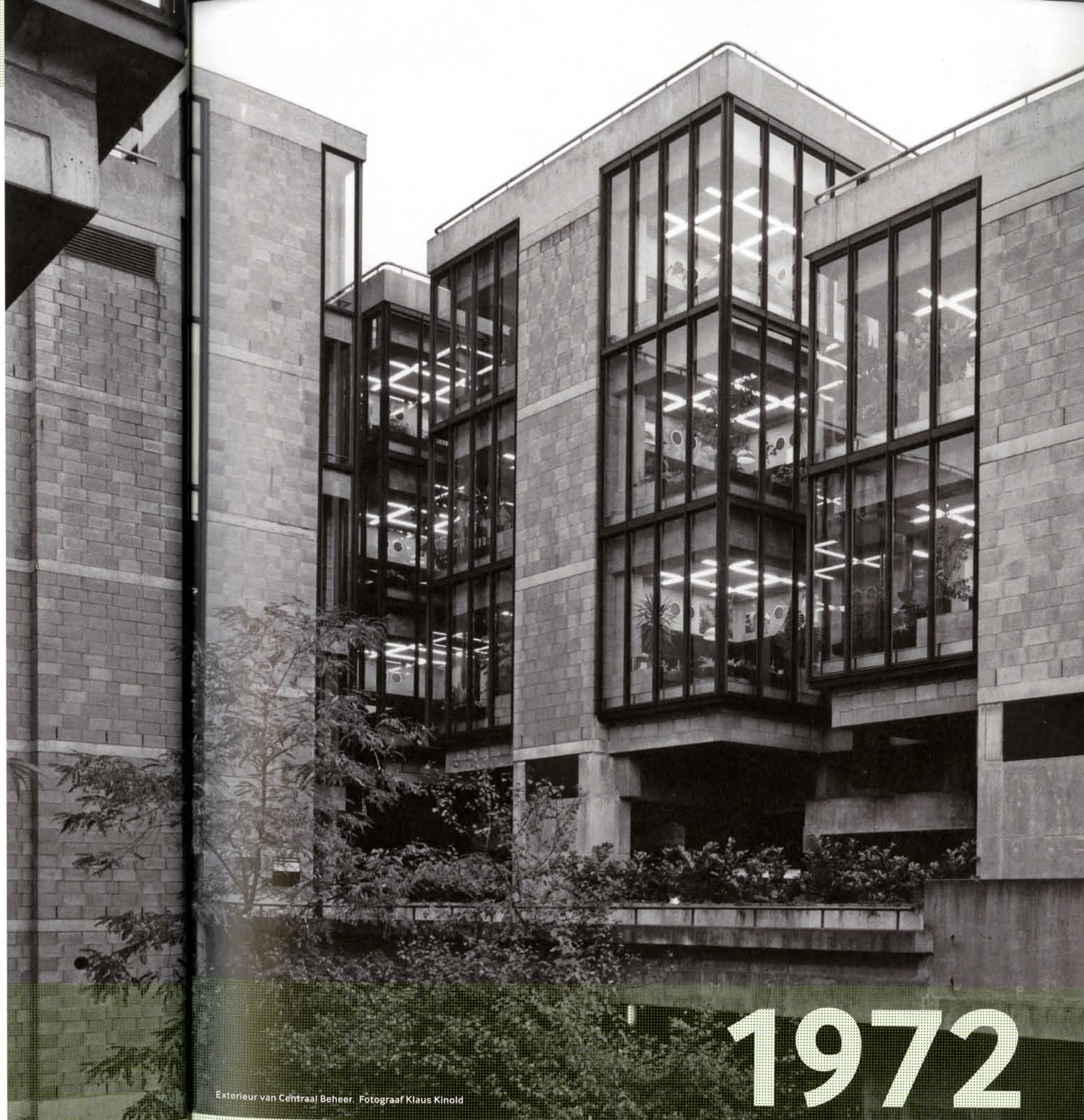

Centraal Beheer Apeldoorn

Herman Hertzberger

Na meer dan veertig jaar verlaat Centraal Beheer Achmea binnenkort haar oude huisvesting. Het gebouw leent zich perfect voor hergebruik. Mogelijkheden om uit te breiden en van functie te veranderen maken deel uit van het oorspronkelijke concept van Herman Hertzberger. Alleen is vooralsnog geen nieuwe bestemming gevonden.

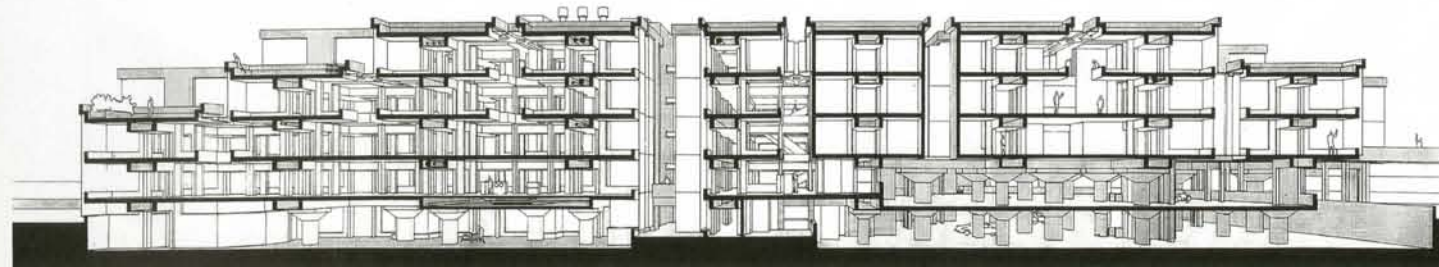
Auteur Tim Habraken

Exterieur van Centraal Beheer. Fotograaf Klaus Kinold

1972

Herman Herzberger

Doorsnede

Vertrek van Centraal Beheer

Voor Herman Hertzberger betekende het ontwerp van het Centraal Beheergebouw zijn doorbraak in de architectuurwereld. De essentie van dit kantoorgebouw is dat het nooit af is. Hierdoor is het bestand geweest tegen alle interne veranderingen die in het bedrijf plaatsvonden. In de jaren negentig was het zelfs nodig dat het gebouw werd uitgebreid. Ook hiervoor maakte Hertzberger het ontwerp. Deze nieuwbouw vormt de verbinding tussen het kantoorgebouw en het Pakhoed-gebouw. Het betrof een nieuwe entree, een verdiepte parkeergarage en een transparante kantoorlaag waarin onder andere een conferentiecentrum is ondergebracht. Het gebouw is als een organisme gegroeid en daardoor een geheel gebleven. Het vertrek van Centraal Beheer hoeft volgens de architect niet te leiden tot sloop van het gebouw. Binnen bepaalde grenzen kan volgens hem de functie ervan veranderen. Ideeën hiervoor heeft hij zelfs al uitgewerkt tot concrete plannen. Het realiseren van kleinschalige kantoren lijkt het meest haalbaar, maar een school behoort ook tot de mogelijkheden.

Meer beelden zijn te zien op
www.deArchitect.nl/projecten

In de huidige kantoorrend, waarin flexplekken, virtuele kantoren en clean-desk-policy de boventoon voeren, zijn de anekdotes van de werknemers van Centraal Beheer over het verleden in hun gebouw nauwelijks voor te stellen. Tegenwoordig is het immers niet gebruikelijk dat medewerkers en masse tanken bij de bedrijfsbenzinepomp in de parkeergarage. Of dat ze, wanneer ze op vakantie gaan, hun goudvis een paar weken achterlaten in de vijver in de pauzeruimte. Ook is het niet meer vanzelfsprekend dat medewerkers huisdieren houden op kantoor, sinaasappels kweken tussen ordners, of hun eigen werkplek aankleden. Toch was dit destijds voorzien in het ontwerp, zoals een artikel in *de Architect* uit 1976 duidelij

Herbestemming of een ander uiterlijk passen uitstekend in de filosofie van het ontwerp

delijk maakt: "het gebouw van Centraal Beheer is niet af. De gebruiker maakt het af, en de architect biedt hem daarvoor zo veel mogelijk aanleiding."¹ De kentering in deze uit de democratiserings- en individualiseringsgolf van de jaren zestig voortgekomen bedrijfscultuur, trad al in de late jaren tachtig in. Hertzberger omschreef deze omslag als volgt: "sinds 1990 is er niet veel meer over van de fantasievolle en kleurrijke aankleding van de werkplekken. De bloeitijd van persoonlijke expressie uit de jaren zeventig heeft plaatsgemaakt voor netheid en orde. Het lijkt alsof de behoefte zich persoonlijk te manifesteren verdwenen is en dat mensen meer geneigd zijn zich aan te passen."² Ook technisch gezien is het gebouw uit de tijd geraakt. Door het overal toegepaste enkel glas is de energierekening torenhoog en zijn delen van het gebouw klimatologisch vrijwel onbeheersbaar. Eveneens voldoen niet alle werkplekken aan de aangescherpte arboret wat betreft daglichttoetreding en uitzicht.

Al met al is het begrijpelijk dat Centraal Beheer Achmea haar onderkomen over twee jaar verruult voor een nieuw hoofdkantoor. Wat daarna moet gebeuren met het gebouw was reeds in 2007 onderwerp van gesprek: "makelaars kwalificeerden het complex als 'economisch niet meer bruikbaar en als kantoorpand onverkoopbaar' en 'zeer gedateerd'.³ Een nieuwe bestemming is vooralsnog niet gevonden,

ondanks het gegeven dat het pand inmiddels is overgenomen door TCN, een vastgoedontwikkelaar met oog voor herbestemming van bijzondere gebouwen. De gemeente Apeldoorn heeft al voorzichtig laten doorschemen dat sloop niet wordt uitgesloten wanneer dit zo blijft. Tegelijkertijd gaan er stemmen op het gebouw compleet in zijn oorspronkelijke staat te herstellen.

Het gebouw is echter nooit voorzien als een 'originele staat', als een 'af' gebouw. Dit bevestigen recente studies van Architectuurstudio Herman Hertzberger, waarin is onderzocht of (en hoe) scholen van het gebouw gebruik kunnen maken, en of het ook geschikt is voor tentoonstellingsruimtes. De paradox van dit gebouw is dat herbestemming of een ander uiterlijk uitstekend in de filosofie van het oorspronkelijke ontwerp passen.

In de huidige duurzaamheidsdiscussie komt de nadruk steeds meer te liggen op de technische prestaties van een gebouw. Juist dit aspect van het Centraal Beheer-gebouw zou voor een nieuwe impuls kunnen zorgen. De aanpasbaarheid van het gebouw, in combinatie met een bijzondere architectuur betekent een veel langere levensduur dan gebruikelijk. Uiteindelijk resulteert dit in een veel lagere impact op het milieu dan een technisch beter gebouw, dat na tien jaar alweer moet worden afgeschreven. Het behoud van het Centraal Beheer-gebouw zou daarom niet verbonden moeten worden met historiserende tendensen en nostalgie naar de jaren zeventig, maar juist met de toekomstgerichte vitaliteit van een levendig gebouw.

1 Sem Aardewerk, 'Kwaliteit van de werkplek', *de Architect*, juli - augustus, 1976, pag. 17.

2 Herman Hertzberger, *Ruimte maken, ruimte laten: lessen in architectuur*, 010 Publishers, Rotterdam, 1996.

3 Marina van den Bergen, *Wat te doen met een gebouw als Centraal Beheer?* op www.archined.nl, 26-09-2007.

Opdrachtgever Centraal Beheer, Apeldoorn
Architect Herman Hertzberger, Amsterdam
Adviseur constructie D3BN, Dicke & v.d. Boogaard
Aannemer Ballast Nedam **Programma** kantoorgebouw
Ontwerp 1967-1972 **Realisatie** 1977-1979

Interieur van Centraal Beheer.
Fotograaf Willem Diepraam